

А. Е. Волкова, кандидат юридичних наук,
завідувач сектору дактилоскопічних досліджень
відділу криміналістичних видів досліджень,
Сумський науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС України, м. Суми
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4383-6433>
email: alinos6336@gmail.com
тел.: +38(050)583-17-37

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Мета статті – розробити й науково обґрунтувати напрями підвищення ефективності використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, що лежать в організаційно-правовій площині, сформулювати відповідні пропозиції. **Методологія.** Методологічну основу становлять положення теорії пізнання, що дали змогу дослідити сутність спеціальних знань, основні форми їх використання у кримінальному процесі, а також визначити суб'єктів їх використання. У процесі дослідження застосовувалися комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: історичний, аналіз, синтез, порівняльно-правовий та системно-структурний. **Наукова новизна.** Окреслено та науково обґрунтовано напрями підвищення ефективності використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, що лежать в організаційно-правовій площині. **Висновки.** З'ясовано генезис змін у формах і методах використання спеціальних знань. Зосереджено увагу на реформуванні системи МВС України, в результаті чого до органів досудового розслідування увійшли сектори техніко-криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій, а Експертна служба МВС України стала структурно відокремленою установою, яка підпорядковується МВС України, а не органу досудового розслідування (поліції). Як наслідок, слідчі підрозділи Національної поліції та система державних спеціалізованих установ Експертної служби МВС втратили організаційний зв'язок. Засвідчено тенденцію до низької результативності використання спеціальних знань під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Окреслено чинники, що позначаються на результатах експертних досліджень, які полягають в організаційному розриві між секторами техніко-криміналістичного забезпечення слідчих підрозділів та Експертною службою МВС України, тісна співпраця яких була важливою ланкою в розкритті та розслідуванні злочинів, а також у значному омолодженні особового складу секторів техніко-криміналістичного забезпечення, слідчих, оперативних працівників, у зниженні загального рівня їх техніко-криміналістичної підготовки. Виокремлено чотири напрями підвищення ефективності використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, що лежать в організаційно-правовій площині. Сформовано пропозиції, спрямовані на більш ефективне використання спеціальних знань у забезпеченні розкриття та розслідування злочинів і поліпшення результатів роботи правоохоронних органів у контексті вдосконалення процесуальних (розширення прав спеціалістів), непроцесуальних (консультації обізнаних осіб) та організаційних (підбір і навчання інспекторів-криміналістів, взаємодія експертних і слідчих та оперативних підрозділів) форм застосування спеціальних знань.

Ключові слова: спеціальні знання; слідчі (розшукові) дії; спеціаліст; експерт; інспектор-криміналіст; обізнана особа; техніко-криміналістичне забезпечення; консультація; взаємодія експертних і слідчих та оперативних підрозділів.

Вступ

Своєчасне та цілеспрямоване використання сучасних можливостей спеціальних знань завдяки залученню обізнаних осіб і застосуванню техніко-криміналістичних засобів становить, засвідчує практика розслідування кримінальних правопорушень, один із чинників підвищення ефективності боротьби зі злочинністю. Процес розкриття та розслідування правопорушень багато в чому визначається вмінням учасників кримінального судочинства використовувати спеціальні знання в галузі науки і техніки з метою виявлення, фікса-

ції, вилучення, дослідження та використання доказів у кримінальному провадженні (Razumov, & Volkova, 2007, s. 23). Водночас зміни в організаційній структурі техніко-криміналістичного та експертного забезпечення розслідування правопорушень, теоретичні напрацювання останніх років спрямовують на подальше обговорення проблем застосування спеціальних знань у галузі кримінального судочинства.

Питання використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів досліджували науковці та практики, серед них, зокрема, Л. Ю. Ароцкер,

В. П. Бахін, В. Г. Гончаренко, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, В. П. Колмаков, В. О. Коновалова, В. К. Лисиченко, Г. М. Надгорний, М. В. Салтєвський, М. Я. Сегай, З. М. Соколовський, І. Я. Фрідман. Сьогодні в цьому векторі плідно працюють як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, висвітлюючи проблемні аспекти визначення поняття спеціальних знань, сутності, структури, цілей, форм їх використання в судочинстві (Kohutych, 2015; Kochura, 2017; Shcherbakovskiy, 2018; Taranova, 2019; Fesiunin, Kurdes, & Svyrydova, 2020; Marushev, 2020; Petrova, Chekin, & Sylenok, 2020); принципи судової експертизи (Pyrih, & Shynkarenko, 2018; Littlejohn, 2020); правове регулювання використання спеціальних знань, умінь і навичок у кримінальному провадженні (Hribov, 2019); недоліки правової регламентації використання спеціальних знань оперативними підрозділами за межами кримінального провадження (Fastovets, 2019); питання визначення загального поняття й функціонального призначення об'єктів осіб у судочинстві (Shcherbakovskiy, & Kurylenko, 2019); організації залучення спеціаліста (спеціаліста-криміналіста) до проведення слідчих (розшукових) дій (Yaremchuk, 2017; Gvozdeva, Shapiro, & Iuzhaninova, 2018; Krapivtsev, 2021); використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях (Matejić, 2015; Gottschalk, 2016; Petrova, & Shulzhenko, 2018; Pletenets, & Baliura, 2018; Pyrih, Kaiko, & Vardanian, 2018; Steiner-Dillon, 2018; Piliukov, 2019; Filipenko, Sniherov, & Bublikov, 2020; Ploskonos, & Sakovskiy, 2021); інформаційне забезпечення експертної діяльності (Guerrini, Robinson, Petersen, & McGuire, 2018; Pyrih, 2020); вирішення техніко-криміналістичних завдань досудового розслідування кримінальних правопорушень як засіб оптимізації інформаційного забезпечення судової експертизи (Bondar, 2021) тощо. Ця проблематика також розглядалась і на монографічному та дисертаційному рівнях (Hora, 2013; Kravchuk, 2015; Lazebnyi, 2016; Kurylenko, 2017; Sadchykova, 2017; Shevchenko, 2017; Danich, 2018; Kovalevska, 2018; Tymofeieva, 2018; Bidniak, 2019; Sidielnikov, 2019; Taranova, 2020).

Проте бракує ґрунтовних досліджень із підвищення ефективності використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень в організаційно-правовій площині, що й зумовлює актуальність обраної тематики, скеровуючи на подальші розвідки.

Мета й завдання дослідження

Мета статті – розробити й науково обґрунтувати напрями підвищення ефективності використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, що лежать в орга-

нізаційно-правовій площині, сформувані відповідні пропозиції.

Для досягнення цієї мети потрібно виконати такі завдання:

з'ясувати генезис змін у формах і методах використання спеціальних знань;

окреслити чинники, що позначаються на результатах експертних досліджень;

виокремити напрями підвищення ефективності використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень;

сформувані пропозиції, спрямовані на більш ефективне використання спеціальних знань у забезпеченні розкриття та розслідування злочинів і поліпшення результатів роботи правоохоронних органів.

Виклад основного матеріалу

Розглядаючи процес змін у формах і методах використання спеціальних знань в історичній ретроспективі, можна констатувати, що поступово, з огляду на складності досліджень і розширення спектра завдань, у розв'язанні яких виникає необхідність під час розслідування кримінальних правопорушень, основними учасниками застосування спеціальних знань постали спеціаліст і експерт.

З 80-х рр. минулого століття у системі МВС України створюються експертно-криміналістичні підрозділи. При цьому в кожному райвідділі експерти-криміналісти виконують увесь обсяг завдань, що потребують використання спеціальних знань із застосування криміналістичних засобів і методів у розслідуванні злочинів. Працівників експертно-криміналістичних підрозділів залучають як спеціалістів до проведення слідчих дій, їх компетенцію також становлять експертні дослідження виявлених слідів злочинів. Завдяки потужному науково-практичному потенціалу експертно-криміналістичних підрозділів, оснащених сучасними технічними засобами й укомплектованих кваліфікованими фахівцями, часом дуже вузького профілю, з'являється можливість проводити найбільш складні експертні дослідження, забезпечувати на високому технічному рівні слідчі (розшукові) дії, створювати надійну доказову базу з викриття злочинців, використовувати новітні наукові розробки для швидкого розкриття кримінальних правопорушень за вилученими на місці події слідами тощо.

Від 2015 р. розпочалися нові реформи в системі МВС України. Ухвалено Закон України «Про Національну поліцію». Зазнали змін органи досудового розслідування. Зокрема, до їх структури увійшли сектори техніко-криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій, відокремлені від підрозділів Експертної служби. Результа-

том реформ постала побудова Експертної служби МВС за європейським зразком незалежної від органів досудового розслідування, високопрофесійної, відкритої для суспільного контролю мережі експертних підрозділів, покликаних сприяти утвердженню справедливому суду в Україні, аби позбутися успадкованих ще від радянської міліції традицій, коли керівник слідчого блоку здійснював кураторство над експертно-криміналістичними підрозділами, маючи адміністративні важелі впливу на судового експерта та його керівника, щоб службові взаємовідносини слідчих підрозділів, які увійшли до складу Національної поліції, і державних спеціалізованих установ Експертної служби МВС набули форми взаємодії (Veresenko, 2021, s. 4, 14–15).

Але в цих умовах, здавалося сприятливих, виникає небезпека відривання експертів – дослідників речових доказів від слідчих як замовників цих досліджень, що призводить до втрачання накопиченого потенціалу експертних підрозділів, засвідчуючи тривожні тенденції у галузі використання спеціальних знань.

Останніми роками, доводить практика організації взаємодії Сумського НДЕКЦ МВС зі слідчими підрозділами Національної поліції, постали певні проблеми (низька якість слідів, що вилучаються під час огляду місця події; вкрай стислий опис слідів у протоколах огляду місця події; зниження якості порівняльного матеріалу, що надходить для експертних досліджень; численні недоліки, що виникають у процесі призначення судових експертиз тощо), позначаючись на результатах експертних порівняльних досліджень і ідентифікації, ефективності застосування криміналістичних обліків для встановлення осіб, причетних до скоєння нерозкритих злочинів, та ін.

Причини цього, убачається, полягають, по-перше, в організаційному розриві між секторами техніко-криміналістичного забезпечення слідчих підрозділів з Експертною службою МВС України, тісна співпраця яких була важливою ланкою в розкритті та розслідуванні злочинів. Тобто сьогодні бракує ефективної взаємодії підрозділів Національної поліції та Експертної служби МВС. Адже результати судових експертиз є важливим джерелом доказової інформації в кримінальному провадженні. По-друге, у значному омолодженні особового складу секторів техніко-криміналістичного забезпечення, слідчих, оперативних працівників, а також зниженні загального рівня їх техніко-криміналістичної підготовки. Проте знання сучасних можливостей судових експертиз, кваліфікована допомога в пошуку слідів кримінального правопорушення, належній їх фіксації з метою правильного процесуального оформлення,

виключення надалі їх утрати або призведення до непридатного для подальших досліджень стану позначаються на якості роботи правоохоронних органів, зумовлюючи необхідність підвищення ефективності використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, насамперед у таких напрямках.

Перший напрям стосується добору кадрів на посади інспекторів-криміналістів, старших інспекторів-криміналістів, техніків-криміналістів, а в разі утворення секторів техніко-криміналістичного забезпечення слідчих дій – керівників зазначених секторів, які входять до структури відповідних органів досудового розслідування (далі – інспектори-криміналісти) і їх посадових обов'язків. При цьому передусім слід наголосити на необхідності забезпечення постійного техніко-криміналістичного супроводження такої важливої слідчої (розшукової) дії, як огляд місця події. Сьогодні для участі в огляді як спеціалістів залучають інспекторів-криміналістів, а в окремих випадках – працівників Експертної служби МВС України (*Instruktsiia pro poriadok*, 2015). Саме керівників секторів техніко-криміналістичного забезпечення та їх підлеглих, оскільки вони володіють спеціальними знаннями та можуть надавати консультації під час досудового розслідування з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок, вважають головними фахівцями, коли проводять огляд місця події, і залучають як спеціалістів для надання безпосередньої технічної допомоги сторонам кримінального провадження (*Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy*, 2012, st. 71). Високий якісний рівень огляду місця події забезпечує, засвідчує досвід, високорезультативну роботу з розкриття й розслідування злочинів. Проте, убачається, є підстави вважати, що посада інспектора-криміналіста не повною мірою наділена тими правами та обов'язками, завдяки яким можна було б реалізувати на практиці відповідні заходи для ефективного використання спеціальних знань, передбачаючи досконале володіння методами криміналістичної техніки, знаннями в галузі криміналістичної тактики проведення слідчих (розшукових) дій, передусім огляду, обшуку, слідчого експерименту, методикою розслідування злочинів, а також знаннями основ оперативно-розшукової діяльності. Інспектор-криміналіст реалізовує свої знання в тактиці і методиці розслідування, насамперед використовуючи засоби і методи криміналістичної техніки. Будь-яка отримана ним криміналістично значуща інформація повинна аналізуватися з метою її використання в процесі проведення слідчих (розшукових) дій та організаційних заходів. Водночас уся наявна інформація, отримана під час проведення

слідчих (розшукових) дій, повинна аналізуватися для визначення напрямів її реалізації з метою розкриття злочинів і забезпечення надійної доказової бази завдяки наявним сучасним можливостям експертних досліджень, криміналістичних і оперативних обліків. Зазначене, убачається, має становити обов'язки інспекторів секторів техніко-криміналістичного забезпечення.

Другий напрям – процесуальне розширення повноважень спеціалістів (у тому числі працівників секторів техніко-криміналістичного забезпечення слідчих дій). Адже «результативність та ефективність боротьби зі злочинністю значною мірою залежить від нормативно-правової регламентації особливостей здійснення цієї діяльності правоохоронними органами, зокрема від передбаченого законодавцем інструментарію, у тому числі щодо здійснення ними оперативної та процесуальної діяльності» (Fastovets, 2019, s. 68).

Сучасний розвиток експертних технологій дозволяє досліджувати як нові, раніше невідомі види слідів злочину (у сфері застосування інформаційних технологій (Avdieieva, 2015), так і традиційні з використанням нових способів аналізу, приміром дослідження біологічних слідів методами ДНК-аналізу (Lukianchukov, 2015). Пошук і вилучення таких слідів потребує обов'язкового залучення відповідних спеціалістів, які мають першими починати огляд місця події, щоб не допустити пропуску слідів злочину, їх випадкового спотворення або знищення. Згідно зі ст. 71 КПК України та відомчим нормативним актом (*Instruktsiia pro poriadok*, 2015) інспектори-криміналісти під час проведення слідчих (розшукових) дій можуть надавати консультації та безпосередню технічну допомогу, а втім, вони повинні узгоджувати свої дії зі слідчим. Такий підхід, зважаючи на необхідність пошуку та вилучення особливих слідів злочину, відбивається на якості виконуваних цими спеціалістами практичних завдань, при цьому постають питання й щодо забезпечення прав і свобод людини в кримінальному процесі. Фактично спеціалісти перебувають у підпорядкуванні слідчого і позбавлені певної самостійності під час проведення слідчих (розшукових) дій, які потребують використання спеціальних знань. Тож, убачається, цілком очевидно, що постала потреба процесуально закріпити статус підрозділів із техніко-криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій як суб'єкта зі сторони обвинувачення (за аналогією з оперативно-технічними підрозділами) для надання ширших повноважень. Для цього розглянути доцільність внесення змін до ст. 41 КПК України, якими передбачити, що й підрозділи техніко-криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій за письмовим до-

рученням слідчого, дізнавача, прокурора можуть у певних випадках здійснювати слідчі (розшукові) дії, зокрема огляд місця події. Такий крок законодавця дозволить слідчому, прокурору залучати спеціалістів не тільки до надання технічної допомоги, а й доручати їм безпосередньо проводити огляд.

Третій напрям – підвищення компетентності інспекторів-криміналістів, чому сприятимуть регулярні консультації, в організації яких мають брати участь експерти НДЕКЦ МВС України, які входять до постійно діючих груп, залучуваних до проведення огляду місця події як невідкладної слідчої (розшукової) дії під час розслідування убивств, кримінальних правопорушень, вчинюваних із застосуванням вогнепальної зброї, пожеж, крадіжок автотранспорту тощо. При цьому слід зважати на те, що спеціальні знання інспекторів-криміналістів мають реалізовуватися не тільки під час огляду місця події, а й на всіх етапах розкриття і розслідування злочину, зокрема й детального вивчення матеріалів кримінального провадження з метою надання відповідних рекомендацій щодо використання різних форм спеціальних знань. Для підвищення якості збирання речових доказів під час огляду місця події слід започаткувати стажування інспекторів-криміналістів на базі НДЕКЦ МВС України, щоб спеціалісти набували досвіду в різних галузях досліджень.

Четвертий напрям – дедалі більше поширення такої форми використання спеціальних знань, як консультація, що являє собою сполучну ланку, яка забезпечує тісний зв'язок між замовником і виконавцем завдань, здійснення яких потребує застосування науково-технічних засобів і методів. Проблеми використання консультативної допомоги фахівця досліджували теоретики і практики (among them Taranova, 2019; Marushev, 2020; Petrova, Chekin, & Sylenok, 2020; Bondar, 2021; Krapivtsev, 2021). Проте, засвідчує досвід, такі методи роботи реалізуються не повною мірою. Наприклад, перед призначенням експертів слідчі консультуються вкрай рідко. Бракує ініціативи щодо такого консультування й у працівників криміналістичних підрозділів. Потребує активування і така форма непроцесуальної допомоги слідчим, як вивчення експертами матеріалів кримінальних проваджень з метою розроблення рекомендацій щодо використання науково-технічних засобів і методів для більш якісного розслідування.

Експерти, компетенцію яких становить ведення криміналістичних обліків, мають працювати в тісній взаємодії з оперативними й слідчими підрозділами в контексті організації відповідних перевірок, накопичення облікових масивів, оперативних й інформаційно-довідкових картотек і колекцій, а

також надавати допомогу в їх використанні під час розкриття злочинів. Консультативна допомога експертів цієї спеціалізації набуває певної ваги в разі підготовки слідчих дій, наприклад обшуку.

Потребує певної актуалізації консультаційно-довідкове використання спеціальних знань у кримінальному провадженні й у справах оперативного обліку працівниками НДЕКЦ МВС України, які надають послуги за певними напрямками експертної діяльності. Так, приміром, «експерти-автотехніки» забезпечують щільний консультаційний супровід кримінальних проваджень, зареєстрованих за фактом ДТП; «експерти-портретисти» надають усебічну допомогу підрозділам кримінального блоку, коли необхідно ідентифікувати людину за ознаками зовнішності; експерти з дослідження наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів консультують працівників Департаменту боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України; експерти, які досліджують лакофарбове покриття; спрямовують дії слідчих із використання можливостей експертних досліджень за фактом наїзду на пішохода (Khaliavka, & Yurchuk, 2021); експерти з дослідження зброї ретельно контролюють відповідно до своєї компетенції перебіг досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї. До згаданих форм застосування спеціальних знань можна додати систематичне оприлюднення інформаційних листів про нові методи досліджень, порядок підготовки матеріалів для експертизи, можливості експертиз за відповідними напрямками. З метою підвищення якості роботи органів досудового розслідування доцільно проводити регулярні практичні заняття як для працівників секторів техніко-криміналістичного забезпечення слідчих дій, так і для слідчих підрозділів загалом.

Отже, такий напрям удосконалення використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, як широке застосування непроцесуальної (консультаційної) форми їх використання є, убачається, пріоритетним на найближчу перспективу.

Наукова новизна

Окреслено та науково обґрунтовано напрями підвищення ефективності використання спеці-

альних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, що лежать в організаційно-правовій площині.

Висновки

1. З'ясовано генезис змін у формах і методах використання спеціальних знань. Зосереджено увагу на реформуванні системи МВС України, в результаті чого до органів досудового розслідування увійшли сектори техніко-криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій, а Експертна служба МВС України стала структурно відокремленою установою, яка підпорядковується МВС України, а не органу досудового розслідування (поліції). Як наслідок, слідчі підрозділи Національної поліції та система державних спеціалізованих установ Експертної служби МВС втратили організаційний зв'язок. Засвідчено тенденцію до низької результативності використання спеціальних знань під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

2. Окреслено чинники, що позначаються на результатах експертних досліджень, які полягають в організаційному розриві між секторами техніко-криміналістичного забезпечення слідчих підрозділів з Експертною службою МВС України, тісна співпраця яких була важливою ланкою в розкритті та розслідуванні злочинів, а також у значному омолодженні особового складу секторів техніко-криміналістичного забезпечення, слідчих, оперативних працівників, у зниженні загального рівня їх техніко-криміналістичної підготовки.

3. Виокремлено чотири напрями підвищення ефективності використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень, що лежать в організаційно-правовій площині.

4. Сформовано пропозиції, спрямовані на більш ефективне використання спеціальних знань у забезпеченні розкриття та розслідування злочинів і поліпшення результатів роботи правоохоронних органів у контексті вдосконалювання процесуальних (розширення прав спеціалістів), непроцесуальних (консультації обізнаних осіб) та організаційних (підбір і навчання інспекторів-криміналістів, взаємодія експертних і слідчих та оперативних підрозділів) форм застосування спеціальних знань.

References

- Avdieieva, H. K. (2015). Slidy zlochiniv u sferi vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii: sposoby vyjavlennia. *Pytannia borotby zi zlochynnistiu*, 30, 88–98. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2015_30_10 [in Ukrainian].
- Bidniak, H. S. (2019). *Teoriia i praktyka vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni shakhraistv*: monohrafiia. Dnipro: Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav. 152 s. [in Ukrainian].
- Bondar, V. S. (2021). Vyrishennia tekhniko-kryminalistychnykh zavdan dosudovoho rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen yak zasib optymizatsii informatsiinoho zabezpechennia sudovoi ekspertyzy [Solution of technical and

- criminalistic problems of pre-trial investigation of criminal offenses as a means of optimizing information support for forensic expertise]. *Pravo i suspilstvo*, 2, 178–190 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.2.26>
- Danich, Ye. O. (2018). *Vykorystannia spetsialnykh znan pid chas provedennia slidchoho eksperymentu* [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Natsionalna akademiia vnutrishnykh sprav]. Kyiv. 238 s. http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/12316/1/Dis_Danich.pdf [in Ukrainian].
- Fastovets, V. A. (2019). *Vykorystannia spetsialnykh znan operatyvnymu pidrozdilamy za mezhamy kryminalnoho provadzhennia: nedoliky pravovoi rehlementatsii* [Use of special knowledge by operative subsidies under criminal proceedings: lack of legal regulatio]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 3, 67–73 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.03.06>
- Fesiunin, V. M., Kurdes, E. P., & Svyrydova, L. V. (2020). *Poniattia spetsialnykh znan i mezhi yikh zastosuvannia u tsyvilnomu ta hospodarskomu protsesi* [The concept of special knowledge and the boundaries of their application in civil and economic proceedings]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 21, 218–233 [in Ukrainian].
DOI: https://doi.org/10.32353/khrife.1.2020_14
- Filipenko, N. Ye., Sniherov, O. P., & Bublikov, A. V. (2020). *Zastosuvannia spetsialnykh znan pid chas vyivlennia, profilaktyky y rozsliduvannia zlochyniv u sferi kompiuternoï informatsii ta vysokyykh tekhnolohii* [The use of special knowledge while identification, prevention and investigation of crimes in the field of computer-based information and high technologies]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 22(2), 162–178 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2020.12>
- Gottschalk, P. (2016). Knowledge Management in Criminal Investigations: The Case of Fraud Examiners. *Journal of Information & Knowledge Management*, 15(4).
DOI: <https://doi.org/10.1142/S021964921650043X>
- Guerrini, C. J., Robinson, J. O., Petersen, D., & McGuire, A. L. (2018). Should police have access to genetic genealogy databases? Capturing the Golden State Killer and other criminals using a controversial new forensic technique. *PLoS Biol*, 16(10).
DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.2006906>
- Gvozdeva, I. S., Shapiro, L. G., & Iuzhaninova, A. L. (2018). *Spetsialnye psikhologicheskie znaniia pri rassledovanii pobuzhdeniia nesovershennoletnykh k soversheniiu samoubiistva s ispolzovaniem seti «Internet»* [Special psychological knowledge in the investigation of the minority awards to successful by succeeding with the Internet network]. *Suitcidologiya*, 9, 4(33), 118–137 [in Russian].
DOI: [https://doi.org/10.32878/suiciderus.18-09-04\(33\)-118-137](https://doi.org/10.32878/suiciderus.18-09-04(33)-118-137)
- Hribov, M. (2019). *Poniattia ta pravove rehuliuвання vykorystannia spetsialnykh znan, umin i navychok u kryminalnomu provadzhenni* [The concept and legal regulation of using the special knowledge, skills and abilities in criminal proceedings]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnykh sprav*, 110(1), 13–21 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.33270/01191101.13>
- Hora, I. V. (2013). *Vykorystannia spetsialnykh znan advokatom: nauk.-prakt. posib*. Kyiv: Pretsedent. 62 s. [in Ukrainian].
- Instruktsiia pro poriadok zaluchennia pratsivnykiv orhaniv dosudovoho rozsliduvannia politsii ta Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnykh sprav Ukrainy yak spetsialistiv dlia uchasti v provedenni ohliadu mistsia podii: zatv. nakazom Ministerstva vnutrishnykh sprav Ukrainy No. 1339. (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text> [in Ukrainian].
- Khaliavka, V., & Yurchyk, O. (2021). *Prychynnyi zviazok mizh diiamy uchasnykiv dorozhnoho rukhu ta vynyknenniam dorozhno-transportnoi pryhody* [Causal relationships between the actions of road users and the origin of a road traffic accident]. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 3, 268–275 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.44>
- Kochura, O. O. (2017.). *Vyznachennia poniattia «spetsialni znannia» ta yikh vykorystannia u kryminalnomu provadzhenni. Suchasni tendentsii rozvytku kryminalistyky ta kryminalnoho protsesu: tezy dop. mizhnar. nauk.-prakt. konf. do 100-richchia vid dnia narodzh. prof. M. V. Saltevs'koho* (Kharkiv, 8 lystop. 2017 r.). Kharkiv: Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. S. 284–286. <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2550?show=full> [in Ukrainian].
- Kohutych, I. I. (2015). *Okremi pytannia sutnosti ta form vykorystannia spetsialnykh znan u kryminalnomu provadzhenni. Visnyk Akademii advokatury Ukrainy*, 12(2), 112–123 [in Ukrainian].
- Kovalevska, Ye. V. (2018). *Vykorystannia spetsialnykh medychnykh znan pid chas rozsliduvannia zlochyniv* [Avtoreferat dysertatsii kandydata yurydychnykh nauk, PrAT «Vysychyi navchalnyi zaklad «Mizhrehionalna akademiia upravlinnia personalom»]. Kyiv. 24 s. http://ir.library.nmu.com/bitstream/123456789/997/1/Kovalevska_Aftoreferat.pdf [in Ukrainian].
- Krapivtsev, O. O. (2021). *Zabezpechennia uchasti spetsialista-kryminalista v kryminalnomu sudochynstvi na stadii dosudovoho rozsliduvannia: protsesualni ta orhanizatsiini aspekty* [Ensuring the participation of a criminalist specialist in criminal proceedings at the stage of pre-trial investigation: procedural and organizational aspects]. *Kryminalistychnyi visnyk*, 35(1), 58–69 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2021-35-1-58>
- Kravchuk, P. Yu. (2015). *Vykorystannia spetsialnykh znan pid chas rozsliduvannia hrabezhiv i rozboiv* [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Skhidnoievropeiskyi nats. un-t im. Lesi Ukrainky]. Lutsk. 260 s. [in Ukrainian].

- Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy No. 4651-VI. (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1191> [in Ukrainian].
- Kurylenko, D. V. (2017). *Instytut obiznanykh osib u zmahalnomu kryminalnomu provadzhenni* [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav]. Kharkiv. 258 s. <http://ekhnur.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/12745/4/diss-Kurylenko.pdf> [in Ukrainian].
- Lazebnyi, A. M. (2016). *Vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni kryminalnykh pravoporushen proty hromadskoho poriadku* [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Universytet derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy]. Irpin. 227 s. [in Ukrainian].
- Littlejohn, C. (2020). Truth, knowledge, and the standard of proof in criminal law. *Synthese*, 197, 5253–5286. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11229-017-1608-4>
- Lukianchikov, Ye. D. (2015). *Vykorystannia DNK-analizu u kryminalnomu provadzhenni. Suchasni kryminalistychni ekspertyzy v rozsliduvanni zlochyniv: materialy kruhl. stolu* (Kyiv, 25 liutoho 2015). Kyiv: Natsionalna akad. vnutr. sprav. S. 38–42 [in Ukrainian].
- Marushev, A. D. (2020). Konsultatsiia yak odna z form vykorystannia spetsialnykh znan u kryminalnomu provadzhenni [Consultation as one of the forms of use of special knowledge in criminal proceedings]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 4, 307–310 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/74>
- Matejić, S. (2015). Značaj sudskomedicinske ekspertize u istraživanju kršenja ljudskih prava [The importance of forensic expertise in investigation of human rights violations]. *Praxis Medica*, 44 (4), 29–34. DOI: <https://doi.org/10.5937/pramed1504029M>
- Petrova, I. A., & Shulzhenko, A. V. (2018). *Vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni zlochyniv proty voli, chesti ta hidnosti osoby* [The use of special knowledge in the investigation of crime against power and personality]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 3, 121–126 [in Ukrainian]. DOI: 10.31733/2078-3566-2018-4-121-126
- Petrova, I. A., Chekin, D. O., & Sylenok, K. P. (2020). Protseualni ta neprotseualni formy zastosuvannia spetsialnykh znan u tsyvilnomu ta hospodarskomu protsesakh [Procedural and non-procedural forms of special knowledge application in civil and economic proceedings]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 22 (2), 146–161 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2020.11>
- Piliukov, Yu. (2019). *Vykorystannia spetsialnykh znan u kryminalnykh provadzhenniakh. Aktualni problemy pravoznavstva*, 4 (20), 240–245 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2019.04.240>
- Pletenets, V. M., & Baliura, A. O. (2018). *Mozhlyvosti vykorystannia spetsialnykh znan pry dopyti nepovnoolitnikh* [Possibilities of the use of special knowledge during interrogation of minors]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 3, 142–145 [in Ukrainian]. DOI: 10.31733/2078-3566-2018-4-142-145
- Ploskonos, A., & Sakovskyi, A. (2021). *Vykorystannia spetsialnykh znan pid chas dopytu uchasykiv orhanizovanykh zlochynnykh hrup ta zlochynnykh orhanizatsii*. [Use of special knowledge during the interrogation of members of organized criminal groups and criminal organizations]. *Pidpriumyystvo, gospodarstvo i pravo*, 5, 268–272 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.5.44>
- Pyrih, I. V. (2020). *Informatsiine zabezpechennia ekspertnoi diialnosti* [Information support of forensic expert activity]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 21, 179–193 [in Ukrainian]. DOI: https://doi.org/10.32353/khrife.1.2020_12
- Pyrih, I. V., Kaiko, V. I., & Vardanian, L. K. (2018). *Mozhlyvosti vykorystannia naukovo-tekhnichnykh zasobiv pry dopyti* [Possibilities of the use of scientific and technical facilities at interrogation]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 3, 126–131 [in Ukrainian]. DOI: 10.31733/2078-3566-2018-4-126-131
- Pyrih, I. V., & Shynkarenko, I. R. (2018). *Pryntsypy sudovoi ekspertyzy. Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 18, 221–230 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.24>
- Razumov, E. O., & Volkova, A. E. (2007). *Pro vdoskonaliuvannia neprotseualnoi formy vykorystannia spetsialnykh znan. Kryminalistychnyi visnyk*, 1 (7), 23–28 [in Ukrainian].
- Sadchikova, K. A. (2017). *Vykorystannia spetsialnykh znan na stadii dosudovoho rozsliduvannia (protseualnyi aspekt)* [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Odeskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav]. Odesa. 233 s. http://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/Disertatsiya_Sadchikova-Katerina-Anatoliyivna.pdf [in Ukrainian].
- Sidielnikov, A. V. (2019). *Spetsialni znannia v diialnosti advokata-zakhysnyka* [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Akad. advokatury Ukrainy]. Kyiv. 271 s. [in Ukrainian].
- Shcherbakovskyi, M. H. (2018). *Sutnist, struktura ta tsili vykorystannia spetsialnykh znan u sudochynstvi* [Essence, structure and objectives of special knowledge use for legal proceedings]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 18, 184–193 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.20>

- Shcherbakovskyi, M. H., & Kurylenko, D. V. (2019). Obiznani osoby u sudochynstvi Ukrainy [Expert witnesses in ukrainian legal proceedings]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 19, 143–157 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.011>
- Shevchenko, O. V. (2017). *Vykorystannia spetsialnykh tovaroznavchykh znan pid chas dosudovoho rozsliduvannia* [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav]. Kyiv. 317 s. http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1934/5/disert_shevchenko_ov.pdf [in Ukrainian].
- Steiner-Dillon, J. (2018). Expertise on Trial. *Columbia Science and Technology Law Review*, 19.
DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2956078>
- Taranova, A. (2019). Formy vykorystannia spetsialnykh znan u rozsliduvanni nenalezhnogo vykonannia profesiinykh obov'iazkiv medychnym abo farmatsevychnym pratsivnykom. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 10, 198–203 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.34>
- Taranova, A. M. (2020). *Vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni nenalezhnogo vykonannia profesiinykh obov'iazkiv medychnym abo farmatsevychnym pratsivnykom* [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav]. Kyiv. 228 s. http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/16672/1/Dis_Taranova.pdf [in Ukrainian].
- Тумофєєва, Н. В. (2018). *Vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni zlochyniv proty bezpeky vyrobnytstva* [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav]. Kyiv. 214 s. http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/7673/1/dysertatsia_tymofeev.pdf [in Ukrainian].
- Veresenko, Yu. V. (2021). Administratyvno-pravovi zasady funktsionuvannia Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Derzhavnyi naukovy-doslidnyi instytut Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy]. Kyiv, 222 s. https://ndi.mvs.gov.ua/files/pdf/dissertation_Veresenko_Iu_V.pdf [in Ukrainian].
- Yaremchuk, V. O. (2017). Orhanizatsiia zaluchennia spetsialista do provedennia slidchykh (rozshukovykh) dii [Organisation of specialist's involvement in investigative actions (search activities)]. *Problemy zakonnosti*, 139, 231–239 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.139.111405>

Список використаних джерел

- Авдєєва, Г. К. (2015). Слїди злочинів у сфері використання інформаційних технологій: способи виявлення. *Питання боротьби зі злочинністю*, 30, 88–98. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2015_30_10
- Бідняк, Г. С. (2019). *Теорія і практика використання спеціальних знань при розслідуванні шахрайств*: монографія. Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. 152 с.
- Бондар, В. С. (2021). Вирішення техніко-криміналістичних завдань досудового розслідування кримінальних правопорушень як засіб оптимізації інформаційного забезпечення судової експертизи [Solution of technical and criminalistic problems of pre-trial investigation of criminal offenses as a means of optimizing information support for forensic expertise]. *Право і суспільство*, 2, 178–190.
DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.2.26>
- Даніч, Є. О. (2018). *Використання спеціальних знань під час проведення слідчого експерименту* [Дисертація кандидата юридичних наук, Національна академія внутрішніх справ]. Київ. 238 с. http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/12316/1/Dis_Danich.pdf
- Фастовець, В. А. (2019). Використання спеціальних знань оперативними підрозділами за межами кримінального провадження: недоліки правової регламентації [Use of special knowledge by operative subsidies under criminal proceedings: lack of legal regulatio]. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, 3, 67–73.
DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.03.06>
- Фесюнін, В. М., Курдес, Е. П., & Свиридова, Л. В. (2020). Поняття спеціальних знань і межі їх застосування у цивільному та господарському процесі [The concept of special knowledge and the boundaries of their application in civil and economic proceedings]. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*, 21, 218–233.
DOI: https://doi.org/10.32353/khrife.1.2020_14
- Філіпенко, Н. Є., Снігер'єв, О. П., & Бубликов, А. В. (2020). Застосування спеціальних знань під час виявлення, профілактики й розслідування злочинів у сфері комп'ютерної інформації та високих технологій [The use of special knowledge while identification, prevention and investigation of crimes in the field of computer-based information and high technologies]. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*, 22(2), 162–178.
DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2020.12>
- Gottschalk, P. (2016). Knowledge Management in Criminal Investigations: The Case of Fraud Examiners. *Journal of Information & Knowledge Management*, 15(4).
DOI: <https://doi.org/10.1142/S021964921650043X>
- Guerrini, C. J., Robinson, J. O., Petersen, D., & McGuire, A. L. (2018). Should police have access to genetic genealogy databases? Capturing the Golden State Killer and other criminals using a controversial new forensic technique. *PLoS Biol*, 16(10).
DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.2006906>

- Гвоздева, И. С., Шапиро, Л. Г., & Южанинова, А. Л. (2018). Специальные психологические знания при расследовании побуждения несовершеннолетних к совершению самоубийства с использованием сети «Интернет» [Special psychological knowledge in the investigation of the minority awards to successful by succeeding with the Internet network]. *Суицидология*, 9, 4(33), 118–137.
DOI: [https://doi.org/10.32878/suiciderus.18-09-04\(33\)-118-137](https://doi.org/10.32878/suiciderus.18-09-04(33)-118-137)
- Грибов, М. (2019). Поняття та правове регулювання використання спеціальних знань, умінь і навичок у кримінальному провадженні [The concept and legal regulation of using the special knowledge, skills and abilities in criminal proceedings]. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*, 110(1), 13–21.
DOI: <https://doi.org/10.33270/01191101.13>
- Гора, І. В. (2013). *Використання спеціальних знань адвокатом: наук.-практ. посіб.* Київ: Прецедент. 62 с.
- Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України № 1339. (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text>
- Халявка, В., & Юрчик, О. (2021). Причинний зв'язок між діями учасників дорожнього руху та виникненням дорожньо-транспортної пригоди [Causal relationships between the actions of road users and the origin of a road traffic accident]. *Підприємництво, господарство і право*, 3, 268–275.
DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.44>
- Кочура, О. О. (2017.). Визначення поняття «спеціальні знання» та їх використання у кримінальному провадженні. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народж. проф. М. В. Салтевського* (Харків, 8 листоп. 2017 р.). Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ. С. 284–286. <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2550?show=full>
- Когутич, І. І. (2015). Окремі питання сутності та форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. *Вісник Академії адвокатури України*, 12(2), 112–123.
- Ковалевська, Є. В. (2018). *Використання спеціальних медичних знань під час розслідування злочинів* [Автореферат дисертації кандидата юридичних наук, ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»]. Київ. 24 с. http://ir.library.nmu.com/bitstream/123456789/997/1/Kovalevska_Aftoreferat.pdf
- Крапівцев, О. О. (2021). Забезпечення участі спеціаліста-криміналіста в кримінальному судочинстві на стадії досудового розслідування: процесуальні та організаційні аспекти [Ensuring the participation of a criminalist specialist in criminal proceedings at the stage of pre-trial investigation: procedural and organizational aspects]. *Криміналістичний вісник*, 35(1), 58–69.
DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2021-35-1-58>
- Кравчук, П. Ю. (2015). *Використання спеціальних знань під час розслідування грабежів і розбоїв* [Дисертація кандидата юридичних наук, Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки]. Луцьк. 260 с.
- Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI. (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1191>
- Куриленко, Д. В. (2017). *Інститут обізнаних осіб у змагальному кримінальному провадженні* [Дисертація кандидата юридичних наук, Харківський національний університет внутрішніх справ]. Харків. 258 с. <http://ekhnui.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/12745/4/diss-Kurylenko.pdf>
- Лазебний, А. М. (2016). *Використання спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку* [Дисертація кандидата юридичних наук, Університет державної фіскальної служби України]. Ірпінь. 227 с.
- Littlejohn, C. (2020). Truth, knowledge, and the standard of proof in criminal law. *Synthese*, 197, 5253–5286.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s11229-017-1608-4>
- Лук'янчиков, Є. Д. (2015). Використання ДНК-аналізу у кримінальному провадженні. *Сучасні криміналістичні експертизи в розслідуванні злочинів: матеріали кругл. столу* (Київ, 25 лютого 2015). Київ: Національна акад. внутр. справ. С. 38–42.
- Марушев, А. Д. (2020). Консультація як одна з форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні [Consultation as one of the forms of use of special knowledge in criminal proceedings]. *Юридичний науковий електронний журнал*, 4, 307–310.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/74>
- Matejić, S. (2015). Značaj sudskomedicinske ekspertize u istraživanju kršenja ljudskih prava [The importance of forensic expertise in investigation of human rights violations]. *Praxis Medica*, 44(4), 29–34.
DOI: <https://doi.org/10.5937/pramed1504029M>
- Петрова, І. А., & Шульженко, А. В. (2018). Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів проти волі, честі та гідності особи [The use of special knowledge in the investigation of crime against power and personality]. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 3, 121–126.
DOI: [10.31733/2078-3566-2018-4-121-126](https://doi.org/10.31733/2078-3566-2018-4-121-126)
- Петрова, І. А., Чекін, Д. О., & Силенок, К. П. (2020). Процесуальні та непроцесуальні форми застосування спеціальних знань у цивільному та господарському процесі [Procedural and non-procedural forms of special knowledge application in civil and economic proceedings]. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*, 22(2), 146–161.
DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2020.11>

- Пілюков, Ю. (2019). Використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях. *Актуальні проблеми правознавства*, 4(20), 240–245.
DOI: <https://doi.org/10.35774/app2019.04.240>
- Плетенець, В. М., & Балюра, А. О. (2018). Можливості використання спеціальних знань при допиті неповнолітніх [Possibilities of the use of special knowledge during interrogation of minors]. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 3, 142–145.
DOI: 10.31733/2078-3566-2018-4-142-145
- Плосконос, А., & Саковський, А. (2021). Використання спеціальних знань під час допиту учасників організованих злочинних груп та злочинних організацій. [Use of special knowledge during the interrogation of members of organized criminal groups and criminal organizations]. *Підприємництво, господарство і право*, 5, 268–272.
DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.5.44>
- Пиріг, І. В. (2020). Інформаційне забезпечення експертної діяльності [Information support of forensic expert activity]. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*, 21, 179–193.
DOI: https://doi.org/10.32353/khrife.1.2020_12
- Пиріг, І. В., Кайко, В. І., & Варданян, Л. К. (2018). Можливості використання науково-технічних засобів при допиті [Possibilities of the use of scientific and technical facilities at interrogation]. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 3, 126–131.
DOI: 10.31733/2078-3566-2018-4-126-131
- Пиріг, І. В., & Шинкаренко, І. Р. (2018). Принципи судової експертизи. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*, 18, 222–230.
DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.24>
- Разумов, Е. О., & Волкова, А. Е. (2007). Про вдосконалювання непроцесуальної форми використання спеціальних знань. *Криміналістичний вісник*, 1(7), 23–28.
- Садчикова, К. А. (2017). *Використання спеціальних знань на стадії досудового розслідування (процесуальний аспект)* [Дисертація кандидата юридичних наук, Одеський державний університет внутрішніх справ]. Одеса. 233 с. http://oduv.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/Disertatsiya_Sadchikova-Katerina-Anatoliyivna.pdf
- Сідельников, А. В. (2019). *Спеціальні знання в діяльності адвоката-захисника* [Дисертація кандидата юридичних наук, Акад. адвокатури України]. Київ. 271 с.
- Щербаковський, М. Г. (2018). Сутність, структура та цілі використання спеціальних знань у судочинстві [Essence, structure and objectives of special knowledge use for legal proceedings]. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*, 18, 184–193.
DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.20>
- Щербаковський, М. Г., & Куриленко, Д. В. (2019). Обізнані особи у судочинстві України [Expert witnesses in ukrainian legal proceedings]. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*, 19, 143–157.
DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.011>
- Шевченко, О. В. (2017). *Використання спеціальних товарознавчих знань під час досудового розслідування* [Дисертація кандидата юридичних наук, Національна академія внутрішніх справ]. Київ. 317 с. http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1934/5/disert_shevchenko_ov.pdf
- Steiner-Dillon, J. (2018). Expertise on Trial. *Columbia Science and Technology Law Review*, 19.
DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2956078>
- Таранова, А. (2019). Форми використання спеціальних знань у розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. *Підприємництво, господарство і право*, 10, 198–203.
DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.34>
- Таранова, А. М. (2020). *Використання спеціальних знань при розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником* [Дисертація кандидата юридичних наук, Національна академія внутрішніх справ]. Київ. 228 с. http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/16672/1/Dis_Taranova.pdf
- Тимофеева, Н. В. (2018). *Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва* [Дисертація кандидата юридичних наук, Національна академія внутрішніх справ]. Київ. 214 с. http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/7673/1/dysertatsia_tymofeev.pdf
- Вересенко, Ю. В. (2021). *Адміністративно-правові засади функціонування Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України* [Дисертація кандидата юридичних наук, Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України]. Київ, 222 с. https://ndi.mvs.gov.ua/files/pdf/dissertation_Veresenko_Iu_V.pdf
- Яремчук, В. О. (2017). Організація залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій [Organisation of specialist's involvement in investigative actions (search activities)]. *Проблеми законності*, 139, 231–239.
DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.139.111405>

A. Volkova, PhD (Law),
Head of Dactyloscopic Research Sector,
Forensic Research Department,
Sumy Scientific Research Forensic Center,
MIA of Ukraine, Sumy, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4383-6433>
email: alinos6336@gmail.com
тел.: +38(050)583-17-37

INCREASING THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF SPECIAL KNOWLEDGE IN CRIME INVESTIGATION: ORGANIZATIONAL AND LEGAL ASPECTS

The purpose of the article is to develop and scientifically substantiate the directions of increasing the effectiveness of the use of special knowledge in crime investigation in the organizational and legal areas, to form appropriate proposals. *Methodology.* Methodological basis is grounded on positions theories of cognition that gave an opportunity to investigate essence of the special knowledge, basic forms of their use in a criminal process, and also to define the subjects of their use. The research is made up of general scientific and special methods of scientific cognition, including historical, analysis, synthesis, comparatively legal and system-structural. *Scientific novelty.* Directions of increasing the effectiveness of the use of special knowledge in crime investigation lying in the organizational and legal areas are defined and scientifically substantiated. *Conclusions.* The genesis of changes in the forms and methods of using special knowledge is clarified. Attention is concentrated to the latest reform of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, according to which the sectors of technical and forensic support of investigative (search) actions were included in the bodies of pre-trial investigation, and the Expert Service of MIA of Ukraine became a structurally separate institution, which reports to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, and not to the pre-trial investigation body (police). As a result, investigative units of the National Police and the system of state specialized institutions of Expert Service of Ministry of Internal Affairs lost organizational connection. The tendency of the low efficiency of the use of special knowledge during the disclosure and investigation of crimes was noted. The factors that affect the results of expert research, which are in the organizational gap between the sectors of technical and criminal support of investigation units with the Expert Service of MIA of Ukraine, close cooperation of which was an important link in the detection and investigation of crimes, and in the significant rejuvenation of the personnel of the sectors of technical forensic support, investigators, operatives as well as reducing the overall level of their technical and forensic training. Four directions of increasing the effectiveness of the use of special knowledge in crime investigation lying in the organizational and legal areas were distinguished. The proposals aimed at more effective use of special knowledge in ensuring disclosure and investigation of crimes and improvement of the results of work of law enforcement agencies in the context of improvement of procedural (expansion of the rights of specialists), non-procedural (consultations of knowledgeable persons) and organizational (selection and training of forensic inspectors, interaction of expert and investigative and operational units) forms of application of special knowledge.

Keywords: special knowledge; investigative (search) actions; specialist; expert; inspector-criminalist, knowledgeable person, technical forensic support; consultation; interaction of expert and investigative operational units.

А. Э. Волкова, кандидат юридических наук,
заведующая сектором дактилоскопических исследований
отдела криминалистических видов исследований,
Сумской научно-исследовательский экспертно-
криминалистический центр МВД Украины, г. Сумы
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4383-6433>
email: alinos6336@gmail.com
тел.: +38(050)583-17-37

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ В РАССЛЕДОВАНИИ УГОЛОВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ: ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Цель статьи – разработать и научно обосновать пути повышения эффективности использования специальных знаний в расследовании уголовных правонарушений, которые находятся в организационно-правовой плоскости, сформировать соответствующие предложения. **Методология.** Методологическую основу составляют положения теории познания, позволяющие исследовать сущность специальных знаний, основные формы их использования в уголовном процессе, а также определить субъектов их использования. В ходе исследования применен комплекс общенаучных и специальных методов научного познания, в частности: исторический, анализ, синтез, сравнительно-правовой и системно-структурный. **Научная новизна.** Выделены и научно обоснованы направления повышения эффективности использования специальных знаний в расследовании уголовных правонарушений, которые находятся в организационно-правовой плоскости. **Выводы.** Определен генезис изменений в формах и методах использования специальных знаний. Сосредоточено внимание на реформировании системы МВД Украины, в результате чего в органы досудебного расследования вошли секторы технико-криминалистического обеспечения следственных (разыскных) действий, а Экспертная служба МВД Украины структурно стала отдельным учреждением, подчиняющимся МВД Украины, а не органу досудебного расследования (полиции). Таким образом, следственные подразделения Национальной полиции и система государственных специализированных учреждений Экспертной службы МВД потеряли организационную связь. Выявлена тенденция, которая свидетельствует о низкой результативности использования специальных знаний при раскрытии и расследовании уголовных правонарушений. Определены факторы, отражающиеся на результатах экспертных исследований, которые заключаются в организационном разрыве между секторами технико-криминалистического обеспечения следственных подразделений и Экспертной службой МВД Украины, тесное сотрудничество которых было важным звеном в раскрытии и расследовании преступлений, а также в значительном омоложении личного состава секторов технико-криминалистического обеспечения, следственных, оперативных работников, в снижении общего уровня их технико-криминалистической подготовки. Выделены четыре направления повышения эффективности использования специальных знаний в расследовании уголовных правонарушений, которые находятся в организационно-правовой плоскости. Сформированы предложения, направленные на более эффективное использование специальных знаний в обеспечении раскрытия и расследования преступлений и улучшения результатов работы правоохранительных органов в контексте усовершенствования процессуальных (расширение прав специалистов), непроцессуальных (консультации сведущих лиц) и организационных (подбор и учеба инспекторов-криминалистов, взаимодействие экспертных, следственных и оперативных подразделений) форм применения специальных знаний.

Ключевые слова: специальные знания; следственные (разыскные) действия; специалист; эксперт; инспектор-криминалист; сведущее лицо; технико-криминалистическое обеспечение; консультация; взаимодействие экспертных, следственных и оперативных подразделений.